

INTOSAI-P50

Принсипҳои салоҳияти ҳуқуқи фаъолиятҳои МОА

INTOSAI

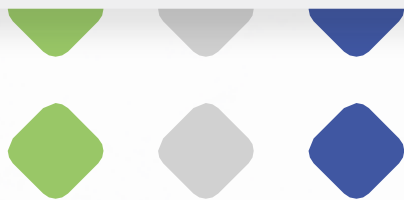
Дастурамали INTOSAI аз ҷониби Созмони байналмилалӣ мақомоти олии аудит (INTOSAI), ҳамчун қисмати низоми ҳуҷҷатҳои касбии (СБМОА) нашр мешаванд. Ҷиҳати дарёфти иттилооти иловагӣ аз веб-сомонаи www.issai.org боздид намоед.

INTOSAI

INTOSAI, 2019

МУНДАРИЧА

1. Сарсухан	4
Мулоҳизаҳои сараввал	4
Ҳадафҳои мулоҳизаҳои расмӣ	5
Дар ҳошияи матнҳо ва дигар стандартҳои мувофиқшуда	6
2. ТАВЗЕҲОТ, МУАЙЯНКУНИЙ ВА МАСЪУЛОНИ САЛОҲИЯТҲОИ	
 ҲУҚУҚӢ ДАР ФАЪОЛИЯТҲОИ МОА	8
Тавзеҳот ва муайянкунии масъулон	9
3. ПРИНСИПҲОИ УМУМИИ МАРБУТ БА САЛОҲИЯТҲОИ ҲУҚУҚӢ ДАР	
 ФАЪОЛИЯТҲОИ МОА	
 ФАЪОЛИЯТҲО: ШАРОИТҲОИ ЗАРУРӢ И ЗАМИНАҲОИ ҲУҚУҚӢ	10
Заминаи ҳуқуқӣ дар речаи масъулиятшиносӣ	10
Мустақилияти аъзоёни МОА, ки марбут ба салоҳияти ҳуқуқии фаъолиятҳост.	11
Озодии дастрасӣ ба иттилоот	11
Аз мӯҳлатгузашта	12
Шикоят ва бекоркунии ҳукм	13
4. ПРИНСИПҲОИ УМУМИИ МАРБУТ БА САЛОҲИЯТҲОИ ҲУҚУҚӢ ДАР	
 ФАЪОЛИЯТҲОИ МОА: МЕЪЁРҲОИ ДОХИЛӢ ВА ТАШКИЛИИ МОА	14
Ҳуқуқ ба муроифаҳои адолатпазири судӣ	14
Муҳокимаҳои беғаразона ва қабули қарорҳо	15
Самаранокии салоҳиятҳои ҳуқуқӣ дар фаъолиятҳо	15
Чамъшавии таҳримҳо барои як ва ҳамон ҳуқуқвайронкуни	16
5. ПРИНСИПҲОИ УМУМИЕ, КИ БА САЛОҲИЯТИ ҲУҚУҚИИ ФАЪОЛИЯТҲО МАРБУТ АСТ:	
 МУОРИФАҲО ОИД БА САЛОҲИЯТИ ҲУҚУҚӢ	17
Назорати сифат	17
Қарор дар муҳлати оқилона	18
Хабару иттилоот барои ҷомеа	18

1

Мулоҳизаи сараввал

Мақоми олии аудит (МОА), ки дорои вазифаҳои салоҳияти ҳуқуқӣ мебошанд, қобилияти мустақиман ба ҷавобгарӣ кашидани роҳбарони хазинаҳои давлатиро доранд, агар дар ҳолате, ки ҳулосаҳои натиҷавии онҳо баъзе аз қонуншиканиҳоро ошкор кунанд ё ҳангоми вайрон кардани он аз ҷониби шахси сеюм ошкор шавад. Дар ҳақиқат, мушоҳида шудааст, ки душвориҳо дар идоракунии маблағҳо метавонанд аз қонуншиканиҳо нисбати муқаррароти қонунӣ ё муқаррароти мушаххаси марбут ба идоракунии ба миён оянд. Дар натиҷаи пайгирии эродҳо дар аудити молиявӣ, самаранок ё мутобиқати як ташкилоти ҷамъиятӣ, новобаста аз он ки ба суди шаҳрвандӣ ё ҷиноятӣ муҷрибат кардаанд ва ё на, метавонанд ба тарви очилу ғаврий аз ҷониби ҳуди МОА дар доираи салоҳияти ҳуқуқи хеш муҷрибат кунанд.

Ҷаъолияти салоҳияти ҳуқуқии МОА аз назорати мунтазами ҳисобҳо ва амалиёти идоракунии шахсонӣ мансабдор ва дигар роҳбарони хазинаҳои ҷамъиятӣ иборат аст ва чунин ҳисобида мешавад. Дар ин амалҳо шомил кардани масъулияти шахсӣ ва муҷозот нисбати онҳое мебошанд, ки дар сурати вайрон кардани ҳуқуқ дар идоракунии ин маблағҳо ва амалиётҳо ё зараре, ки дар натиҷаи ин вайронкуниҳо ё идоракунии нодуруст ба амал омадааст.

Ҳадафи салоҳияти ҳуқуқии ҷаъолиятҳои МОА ҳимояи ҷаъолияти дурусти идоракунии давлатӣ, инчунин манфиатҳои бевоситаи шахсонӣ санҷидашуда ва зиёда аз он, мақомоти давлатӣ ва шаҳрвандон мебошад. Ҷаъолиятҳои салоҳиятҳои ҳуқуқӣ барои пурра ё қисман ҷуброн кардани зарари расонидаи мақомоти давлатӣ ва / ё татбиқи муҷозот нисбати ҷавобгарии шахсии молиявӣ ё интизомии шахсонӣ гунаҳгор равона карда шудаанд. Арзиши намунавии қарорҳои қабулшуда ҳусусияти пешгирикунанда дорад. МОА дорои салоҳияти салоҳиятнок дорои ваколатҳои махсус барои қафолати ҳифзи маблағҳои давлатӣ мебошад ва чунин ҳисобида мешавад, ки ниҳоятан шаффофият ва беайбӣ ва боинсофии маъмурияти давлатиро ҳимоя мекунад.

Фаъолиятҳои ҳуқуқӣ инчунин иштирок дар ҳисоботдиҳии менечерҳои давлатиро дар бар мегиранд, ки аз ҳисоби маблағҳои худ таҳримҳо пардохт мекунанд ё зарари молиявиро пурра ё қисман бо роҳи барқароркунии хароҷоти номунтазам, даромади аз дастрафта ё норасоии маблағ ва суратҳисобҳо ҷуброн мекунанд. Қарор инчунин метавонад ба обурӯю нуфузи шахсе, ки тибқи қонун аз ҷониби сохтори қудратӣ ва ё ба ин монанд ба ҷавобгарӣ кашида шудааст, таъсири манфӣ мерасонад. Тариқи оммавӣ ва ошкорбаёнӣ мавриди муҳокима қарор гирифтани МОА ба пешгирии қонунвайронкуниҳо тавассути таҳримҳои намунавӣ мусоидат намуда, эътимоди ҳукумат ва шахрвандонро ба эътимоднокии тартиботи молиявии давлатӣ ва баинсофии роҳбарони/менечерони давлатӣ тақвият медиҳад. Аз ин рӯ, фаъолияти тобеият ба МОА қўмак мекунад, ки интизориҳои шахрвандонро оид ба ошкоркунӣ ва таҳримҳо нисбати шахсони масъули идоракунии маблағҳои давлатӣ қонеъ кунанд.

Ҳадафҳои чамъбасти натиҷаҳо;

Стандартҳои касбӣ ва дастурмалҳои илорақунанда барои эътимоднокӣ, сифат ва касбии аудити бахши давлатӣ зарур аст, ки ба МОА таъя мекунанд. Низоми изҳороти Касбии INTOSAI (IFPP), ки аз ҷониби Созмони Байналмилалӣ Муассисаҳои олии Аудитӣ (INTOSAI) таҳия шудааст, бо мақсад мусоидат ба аудити самаранок ва дастгирии аъзои INTOSAI дар таҳияи равиши касбӣ бо истифода аз ваколатҳо ва стандартҳои миллӣ, инчунин қонунҳо ва қоидаҳо нақши арзада мебозад.

Ҳуҷҷати INTOSAI-P 50 принсипҳои салоҳияти ҳуқуқии МОА дорои дувоздаҳ принсип мебошад, ки дар заминаи мувофиқ ба ҳошияи матнҳои салоҳияти ҳуқуқии фаъолияти МОА, ки барои иҷроиши ин рисолат ваколатдоранд, мутобикан таҳия гардидааст. INTOSAI - P 50 бояд дар якҷоягӣ бо Принсипҳои Асосии INTOSAI ва принсипҳои байналмилалӣ дар шартномаҳо ва конвенсияҳои байналмилалӣ бо назардошти принсипҳои адолатпазирӣ ва мурофияҳои судии одилона фаҳмида шаванд.

Шакл ва ё равиши салоҳияти ҳуқуқии МОА ба сифати ташкилотҳое эътироф карда мешавад, ки метавонад талаботи гузаронидани ҳамаи намудҳои аудитеро, ки МОА анҷом диҳад ва ба ғайр аз он ваколатдор аст, ки дар бораи масъулияти шахсоне, ки барои қонуншиканиҳо ё идораи нодуруст масъуланд, хулосабарорӣ ва қарор қабул кунанд. Аз ин ҷиҳат, салоҳияти ҳуқуқӣ аз аудити молиявӣ, аудити самаранок ё аудити мутобикат фарқ мекунад, гарчанде ки онҳо метавонанд, ки дар шакли ҳамин гуна аудитҳо гузаронида шаванд ё пас пайгири ин гуна аудитҳо бошанд. Онҳо бояд принципҳои талабшудаи махсусан заруриро риоя кунанд, зеро онҳо ба вазъи шахсии одамон таъсири мустақим мерасонанд ва азбаски вайрон кардани ин принципҳо ҳатто ба қарори суд таҳдид мекунад.

МОА бо салоҳиятҳои ҳуқуқӣ дар доираи ваколатҳои гуногун амал мекунанд. Аммо, ин принципҳо бояд аз ҷониби МОА бо салоҳиятҳои ҳуқуқӣ истифода шаванд, то ки барои иҷрои қудрати баландсифат талош кунанд. МОА аз онҳо тавсия дода мешавад, ки қорбурди худро ба тарзи мувофиқа барои шароити муҳити худ арзёбӣ кунанд. Муқаррароти миллии метавонанд принципҳои ин санадро вобаста ба салоҳияти миллии, заминаи конститусионӣ ва ҳуқуқӣ ё стратегияи МОА бо роҳҳои гуногун татбиқ кунанд. Ин ҳуҷҷат қисми ҷудонашавандаи IFPP мебошад ва ин принципҳо дар яқҷоягӣ бо ин изҳорот пешбинӣ шудаанд. МОА-ҳои салоҳиятдор бояд эълум кунанд, ки ҳангоми гузаронидани аудитҳо бо истифодаи воситаҳое, ки ба салоҳияти ҳуқуқӣ карда шудаанд, ба таври қонунӣ дар доираи стандартҳо татбиқ шудаанд.

Мазмуни матнҳо ва дигар стандартҳои дахлдор

Баъзе аз меъёрҳои байналмилалӣ марбут ба мақоми олии аудитӣ, баъзе аз салоҳиятҳои махсуси ҳуқуқии МОА-ро ҳал мекунанд. Ин ваколатҳоро ё дар Принципҳои асосии INTOSAI ё дар қисматҳои дигари IFPP, ки аз ҷониби INTOSAI тасдиқ, мувофиқа ва риоя шудаанд.

Ин изҳорот, ки принсипи асосии INTOSAI мебошад, барои такмил додани дигар принципҳои асосии INTOSAI ва фароҳам овардани заминаи ҳамаи изҳороти касбии ҳозира ва ояндаи марбут ба мавзӯи салоҳияти ҳуқуқӣ МОА дар доираи IFPP пешбинӣ шудааст.

2

INTOSAI-P1 - Эълomiaи Лима нақши MOA -ро дар муайян кардани ӯҳдадориҳои инфиродӣ равишан мекунад ва муқаррар менамояд, ки пас аз аудит бояд ҷуброни зарари расонидашударо таъмин кунад (I.2.3), ки ин яке аз вазифаҳои марбут ба салоҳияти ҳуқуқӣ MOA мебошад, ки ба зиммаи ин қудрат гузошта шудааст. INTOSAI-P 10 - Эълomiaи Мексика дар бораи истиқлолияти MOA инчунин дар бораи имкони таҳримоти MOA қайд мекунад, вақте ки чунин салоҳиятҳо ба қисме аз ваколатҳои онҳо дохил мешаванд, инчунин INTOSAI-P 12 - Арзии ва афзалиятҳои MOA

Кодекси одоби ISSAI 130 қоидаҳои мушаххаси ин намуди MOA-ро муқаррар мекунад: INTOSAI зарурати ба назар гирифтани хусусиятҳои MOA-ро, ки дорои салоҳияти ҳуқуқӣ мебошанд.

Ғайр аз он, маврид ба қайд аст, ки ISSAI инчунин хусусиятҳои фаъолияти MOA – ро бо вазифаҳои ҳуқуқӣ анҷом медиҳанд. ISSAI 100 - Принципҳои асосии аудити баҳиши давлатӣ - аҳамияти MOA-ро бо функцияҳои салоҳиятдор тавассути бандҳои мушаххас барои ин навъи MOA эътироф мекунанд (15 ва 51), ки қобилияти ҳукм карданро зикр мекунанд. Инчунин бояд қайд кард, ки INTOSAI-P сарлавҳа медиҳад, вақте ки стандартҳо ба салоҳият ва хусусиятҳои тобеият ишора мекунанд.

ТАВЗЕҲОТ ВА МУАЙЯНКУНИ

Салоҳиятҳои ҳуқуқии умумӣ: Ин салоҳиятҳои мебошанд, ки ба МОА тааллуқ доранд, ки дар умум пурра ё тавассути яке аз чузъҳои он ҳамчун салоҳиятҳо ва ё ваколатҳои ҳуқуқӣ эътироф карда шудаанд. Ин ваколат ба МОА ваколат медиҳад, ки дар асоси расмиёти мустақил ва бахсталаб қарор қабул кунанд. Ин қарорҳо майл ба тасдиқ ё тасдиқи ҳуқуқ ё ўҳдадорӣ ё таҳримҳои мучозотӣ доранд ва онҳо қарорҳои иҷроӣ мебошанд (res judicata).

Бахшҳои роҳбарони хазинаҳои давлатӣ: МОА қарорҳоро оид ба қонуншиканиҳо ва идоракунии нодуруст, бесоҳибие, ки аз ҷониби роҳбарон ва ё менеҷерони хазинаҳои давлатӣ, воситаҳои маблағҳои давлатӣ тақсим карда шудаанд ва ба сифати ҳисобдиханда баррасӣ мешаванд, тибқи қонун ҳисоботдихандаи аудити молиявӣ, самаранок ё мутобиқат ба МОА мебошанд, ки инчунин аз ҷониби шахси сеюм низ махсусан барои МОА таҳия ё пешниҳод карда мешаванд.

Арзёбии суратҳисобҳо: Дар доираи фаъолияти ҳуқуқии онҳо, баъзе МОА вазифадор аст, ки муҳосибони давлатӣ ва / ё дигаронро, ки қонунан дар назди онҳо ҳисобот медиҳанд, дар судҳо низ доварӣ кунанд. Чунин салоҳияти ҳуқуқӣ масъулияти шахсӣ ва молиявӣ шахсонӣ масъулро ҳангоми содир намудани вайронкунии қоидаҳои марбут ба иҷро хароҷот ва даромад ё умуман сабти баҳисобгирӣ ва муҳосиботии давлатиро дар назар дорад.

Аиҳосе, ки тибқи қонун ҳисоботдиханда маҳсуб меёбанд: Инҳо шахсоне мебошанд, ки тибқи вазифаҳои онҳо ва тибқи қонун, ба тобеияти МОА вобастагӣ доранд.

Онҳо асосан иборатанд аз:

- Роҳбарони хазинаҳои давлатӣ, ки ба идоракунии давлатӣ даҳлат мекунад,
- Муҳосибон,
- Интиҳоби шахсонӣ мансабдоре, қонун иҷозат додааст
- Ҳар шахсе, ки бидуни ваколати қонунӣ ба ҳуқумат даҳлат мекунад.

Иҷроқунандагон ва ё масъулон

Дар МОА барои татбиқи салоҳияти ҳуқуқӣ якҷанд ваколатҳо муҳим мебошанд:

Муфаттишон: кормандон ё аъзоёни МОА (аз ҷумла прокурор, агар таъин карда шаванд), ки барои тафтишоти пешакӣ (муайянкунӣ ва таҳлили далелҳое, ки метавонанд вайронкуниҳоро нишон диҳад), то таҳияи ҳисобот, ки ба салоҳияти ҳуқуқӣ оварда мерасонад. Аз нигоҳи идеалӣ, онҳо дар қабули қарор иштирок намекунанд.

«Судҳо оид ба масоили молиявӣ» ва ё «аъзоёни сохтори суди коллегиялӣ»:

Аъзои Мақоми олии аудит, ки дар раванди қабули қарор дар марҳилаи аввал ё дар ҳимояи сохторҳои ҳимояи ҳуқуқ масъуланд. Мақоми онҳо дар қонунгузори миллӣ сабт ва мустақилияти онҳо кафолат дода мешавад.

Прокурори давлатӣ ва ёвари прокурор; агар дар қонун пешбинӣ шуда бошад: Аз ҷониби як ё якҷанд аъзо таъсис ёфтааст, рисолати он ҳимояи манфиатҳои ҷамъиятӣ ва истифодаи дурусти қонунҳои ҷорӣ мебошад. Он дар МОА бо салоҳиятҳои ҳуқуқӣ ё дар бахши ҳуқуқии он ҷой дода мешавад. Он манфиатҳои ҷамъиятӣ ва истифодаи дурусти қонунҳоро асосан дар робита бо заминаи ҳуқуқии муқарраркардаи қонун ҳимоя мекунад ва метавонад муфаттиш бошад. Вай ба ташаққули қарори суд вобаста нест ва дар қабули қарор иштирок намекунад. Вай метавонад барои оғози парванда даҳолат кунад ва дар бораи қарори худ назари худро баён кунад.

3

ПРИНЦИПҲОИ УМУМИИ МАРБУТ БА САЛОҲИЯТҲОИ ҲУҚУҚӢ ДАР ФАЪОЛИЯТҲОИ МОА: МЕЪЁРҲОИ ДОХИЛӢ ВА ТАШКИЛИИ МОА

Барои амалисозии салоҳияти ҳуқуқии МОА, заминаи ҳуқуқии миллӣ бояд МОА-ро бо воситаҳои ҳуқуқӣ ва қоидаҳои дахлдори ҳуқуқӣ таъмин намояд.

Заминаи ҳуқуқии речаи масъулиятшиносӣ

Принсип 1. Қонун бояд Заминаи ҳуқуқии речаи масъулиятшиносӣ ва таҳримҳое, ки нисбати ашхоси ҳисоботдиҳандаи тибқи МОА –ро муайян кунад.

Барои он, ки МОА амалисозии салоҳияти ҳуқуқии фаъолияти хешро ба роҳ монад, ки аз мақоми боло муқаррар шудааст, заминаи ҳуқуқӣ бояд аз як тараф вазифаҳо, ҳаҷм, салоҳият ва тартиби муассисаҳоро пешбинӣ мекунад ва аз тарафи дигар, речаи масъулияти дараҷаҳои гуногуни шахсони мутобиқи қонун таъиншударо муайян кунад. Ин реча бояд масъулияти шахсонро, ки мутобиқи қонун ҷавобгӯанд, ки дар ҳолати вайронкунии онҳо боиси сар садани таҳримҳо, муроғиаҳо, огоҳиномаҳо мегардад, дар ҳолати зарурӣ МОА таҳримҳои заруриро нашр мекунад. Аз ҷумла, он бояд мӯҳлати маҳдуд кардани далелҳои таҳримшударо дар бар гирад.

Он ба ду принсипи гуногун тақсим карда мешавад:

- Принсипи қонунии ҷиноятҳо, мучозот, таҳрим ва иҷроиши қонун;
- Принсипи қонуниятии салоҳияти МОА барои ошкор ва таҳассуси ҷиноятҳо ва ҳукми суд.

Аъзои МОА бояд дар доираи низоми ҳисоботдиҳӣ фаъолият кунанд. Ин принсип бо фаъолияти ҳуқуқии МОА зич алоқаманд аст, бо назардошти он, ки фаъолияти аудиторӣ масъулияти шахсии аудиторро ба бор намеорад.

Мустақилияти аъзоёни МОА, ки ба салоҳияти ҳуқуқӣ ҷалб шудаанд.

Принсипи 2: аъзоёни МОА, ки ба фаъолияти салоҳияти ҳуқуқӣ ҷалб шудаанд, бояд аз кафолатҳои изҳоршудаи ҳуқуқӣ истифода баранд, ки бевосита мустақилияти онҳоро нисбат ба сохторҳои давлатӣ муайян мекунад.

Муқаррароти мушаххаси ҳуқуқӣ нисбати судяҳо ё ашхосе, ки парвандаро таъин мекунанд, бояд таъиноти онҳоро бо мақсади кафолати истиқлолияти онҳо, бавижа тавассути беивазшавӣ ва инчунин "бетарафӣ" -и худ танзим кунанд. Дар маҷмӯъ, муқаррароти ахлоқии дар қоидаҳои миллии судяҳои молиявӣ дохил карда шудаанд ва ё агар мавҷуд бошанд, бояд бо Кодекси одоби INTOSAI (ISSAI 130) мувофиқат кунанд.

Ин принцип ӯҳдадориҳои махсуси салоҳияти ҳуқуқии МОА-ро нисбати талабот ба тартиботи онҳо ва оқибатҳои эҳтимолии қарорҳои онҳо нисбати шахсони алоҳида ифода мекунад. Ноқомӣ дар таъмини мустақилияти аъзои МОА метавонад ин қарорро бекор кунад.

Озодии дастрасӣ ба иттилоот

Принсипи 3: БДА бояд ваколати қонунӣ ё ҳуқуқӣ қафолат додани дастрасӣ ба иттилоотро дошта бошад.

Бо дарназардошти аҳамияти муҳими унсурҳои боварибахш, ки қарори мазкурӣ суд дар асоси он тартиб дода шудааст, воридкунии салоҳияти ҳуқуқии фаъолияти МОА талаб мекунад, ки қонун дастрасии онро ба ҳама гуна иттилооти муфидро қафолат диҳад. Дар ҳолати душвор шудани тафтишоти МОА, бояд қудрат дошта бошад, ки ба таври очилу самаранок чораҳо андешад, то ин монандро баргараф кунад. Бо дарназардошти нақши бунёдии он ҳамчун қафили манфиатҳои ҷамъиятӣ, МОА бояд қодир бошад, ки ошкор кардани мушкилот ва ифшои сирри муайяннамудаи қонун мусоидат карда тавонад.

МОА метавонанд баъзе ваколатҳои қафии тафтишотиро истифода баранд, ки одатан ба мақомоти судӣ барои ба даст овардани маълумоти дахлдор дода мешаванд. Дар ҳар сурат, ваколати онҳо барои дастрасӣ ба иттилоот бояд ба қадри имкон комил бошад, то ки амалисозии қатъӣ ва одилонаи салоҳияти ҳуқуқӣ таъмин карда шавад.

4

Аз муҳлатгузашта

Принсипи 4: Далели ғайриқонунӣ метавонад танҳо то гузаштани муҳлати оқилона аз лаҳзаи содир ё ошкор шуданаш ба ҷавобгарӣ кашида ё ҷазо дода шавад.

Принсипҳои таъмини вазъи ҳуқуқии шахсони воқеӣ ва самаранокии адолати судӣ талаб мекунанд, ки қонун муҳлати даъво барои вайрон кардани қоидаҳои идоракунии давлатиро муқаррар кунад. Баъди гузаштани як давраи муайян, яъне аз муҳлатгузашта пас аз содиркунии қонунвайронкунӣ ё ошкор кардани мақомоте, ки метавонад онро ба ҷавобгарӣ кашад, пас онҳое, ки тибқи қонун ба ҷавобгарӣ кашида шудаанд, дар ин ҳолат ба ҷавобгарӣ кашида намешаванд ё мучозот намегиранд. Дар сурати мавҷуд чунин муҳлати даъвои гузашта, шахсони масъул дар тӯли тамоми фаъолияти касбӣ ва то нафақа баромаданашон бо ноамнии доимӣ рӯ ба рӯ мешаванд. Илова бар ин, гузаштани муҳлати даъво МОА-ро барои ба таври очилӣ гузаронидани аудит ва мурофиаҳои судӣ супориш намедиҳанд ва ташвиқ ҳам намекунад. Ниҳоят, гузаштани муҳлати тӯлоние байни далелҳо ва тафтишоти онҳо ба таври назаррас мушкилтар хоҳад шуд:

- Ҷустуҷӯи далелҳои нобудшуда, вайроншуда, пинҳоншуда ва далелҳои дастнорас, ва
- Таҳлили далелҳо ва ҳуқуқвайронкуниҳо дар робита бо давомнокии имконпазири гуногун речаҳои таъини ҳуқуқӣ.

Ин принсип бо салоҳияти ҳуқуқии МОА робитаи зич дорад.

Шикоят ва бекоркунии ҳукм

Принсипи 5. Дилхоҳ қарори МОА бояд барои эътироз ва таҷдиди назар шаффоият риоя шавад ва тавонанд тибқи қоидаҳои миллӣ шикоят бекор карда шавад

Қарори таъбиқи мучозот ва таҳримҳо вобаста ба имкониятҳо нисбати шахси масъул ё мақоми давлатӣ бояд бо ташаббуси ҷонибҳо дар раванди мурофиаи судӣ, мақомоти давлатӣ ё шахси сеюми манфиатдор бо роҳи зерин баррасӣ карда шавад:

- Аудитҳо дар баъзе ҳолатҳо аз ҷониби аъзои МОА, ки онро анҷом дода шудааст, аз ҷониби мақомоти салоҳиятдор; ва / ё;
- Шикояти апелляциясионӣ ё шикояти кассатсионӣ дар бораи аз нав дида баромадан ё бекор кардани қарори он дар сохторҳои аввалияи мақоми судӣ дар марҳилаи аввал шикоятшуда, моҳият ё дурустии қарор бояд ба назар гирифта шавад.

Тартиби шикоят қардан аз қарори мушаххаси суд тибқи қонун муқаррар карда шудааст.

Ин принсип бо салоҳияти ҳуқуқии МОА ҳамбастагии зич дорад.

Барои оне, ки МОА барои амалисозии салоҳияти ҳуқуқӣ, бояд қоидаҳо ва ташкилоти дахлдори дохилиро қабул кунад.

Ҳуқуқ барои муҳофизаҳои судии адолатпазир

Принсипи 6: МОА бояд ашхосе, ки дар назди онҳо масъуланд, аз муҳофизаҳои судӣ ба таври адолатпазирона гузаранд ва МОА қаророти ин гуна тартиботро дода тавонад.

Ҳар як шахсе, ки дар назди қонун ҳисоботдиҳанда аст, ҳуқуқ дорад дар доираи салоҳияти мустақили ҳуқуқӣ ва беғаразона баррасии оммавӣ дошта бошад, ки он ба ҷавобгарӣ қасддан ё набудани ӯро муайян мекунад.

Ҳар як шахси ҳисоботӣ ҳуқуқ дорад:

- Бе ҷуну чаро ва саривақтӣ ба таври муфассал оид ба хусусиятҳо ва сабабҳои шикоят, ки нисбати ӯ дода шудааст, маълумот гирад;
- Вақти қарор ва маблағи басанда барои ҳимояи ҳеш дошта бошад, аз ҷумла дастрасӣ ба дилхоҳ ҳуҷжат ва иттилооте, ки аз дилхоҳ ҷониби шикоятқардари дошта бошад.
- Шахсан худро ҳимоя қарда атвонад ва ё тавассути кӯмаки ҳуқуқӣ ба таври ихтиёрӣ дар доираи қонунгузории ҷорӣ;
- Тафтиш кунад, ки оё ҳамаи мучозот ва таҳримот дар асоси делелҳо нисбати ӯ қарор гирифтааст;
- Барои асоснокии қарор дар баромадни ҳукм замина дошта бошад. Қарори суд бояд дар мтани ҳукм возеҳу дақиқ баён шуда бошад. Ин ба принсипи возеҳии адолат ва иҷозат додан ба шикоятҳои апелсионӣ ҷавобгӯ аст.

Ин принцип бо салоҳияти ҳуқуқии МОА робитаи зич дорад. Ҳуқуқи аудитор барои дастрасӣ ба далелҳо метавонад дар намудҳои дигари аудит низ мавҷуд бошад; аммо, дар заминаи салоҳияти ҳуқуқӣ, ин хеле боварибахшу эътимоднок аст. Риоя накардани ин ўҳдадорӣҳо метавонад боиси бекор кардани ҳукм гардад.

Муҳокимаҳои бегаразона ва қабули қарорҳо

Принсипи 7: Раванди бегаразонаи қарори судӣ бояд дар доираи меъёрҳои ҳуқуқӣ кафолат дода шавад, ки фаъолияти айбдоршавандагони МОА, ки ба мурофиаҳои судӣ иртибот доранд, ба таври ҷиддӣ риоя шаванд.

Бо мақсади кафолати бегаразии ҳукм, қоидаҳо ва расмиёти танзимкунандаи фаъолияти салоҳияти ҳуқуқии МОА бояд кафолат диҳанд, ки судя ё узви мақомоти коллегиялии судӣ дар тафтишоти парвандае, ки онҳо ба ҳукми суд даъват шудаанд, иштирок намекунад. Барои пешгирии ҳама гуна фишори эҳтимоли ба онҳо, судяҳои мақомоти коллегиялӣ бояд мутмаин бошанд, ки ақидаҳои шахсии онҳо (байни онҳо пас аз баррасии ҷамъиятӣ баён карда мешаванд), агар қонун дастрасии омро ба ин ақидаҳо иҷозат надиҳад ва заминаи мувофиқ фароҳам наорад.

Ин принцип махсусан муҳим аст, зеро ҳама гуна шубҳа дар бораи ғараз метавонад қарорро беэътибор кунад.

Самаранокии салоҳияти ҳуқуқӣ дар фаъолият

Принсипи 8: МОА бояд кафолат диҳад, ки амалишавии салоҳияти ҳуқуқӣ дар фаъолият боиси тасдиқи эълони огоҳӣ ва иҷрои ҳукм мегардад. Дар тасдиқи таҳримот масъулияти шахсии даъвогар бояд самаранок бошад.

МОА бояд дар мӯҳлати оқилона қарори худро ба ҷонибҳои манфиатдор ва мақомоти масъул барои иҷрои он огоҳ созад. Ҳамчунин бояд иҷрои онро назорат кунад ва барои ин василаи мувофиқ дошта бошад. Агар МОА ваколати қонунӣ барои иҷрои қарорҳои худро надошта бошад, пас бояд бо мақомоти дахлдори давлатӣ, ки ин корро карда метавонанд, ҳамроҳангсозӣ кунад.

Ин принцип бо салоҳияти ҳуқуқии МОА алоқамандии қатъӣ дорад, гарчанде ки он ба яке аз шаклҳои татбиқи тавсияҳо монанд аст. Гузашта аз ин, он ба МОА ҳуқуқи мушаххас медиҳад, то иҷрои қарорҳои худро тақвият диҳад.

Накопление санкций за одно и то же нарушение

Принцип 9: Шахси масъули қонунӣ, барои ҳамон вайронкунӣ ба таҳримҳои сершумори якхела, ки МОА таъин кардааст, ҷазо дода намешавад. Шахсе, ки тибқи қонун ба ҷавобгарӣ кашида мешавад, танҳо бо ҳамон қонуншиканӣ таҳти таҳримҳои дорон хусусияти гуногун, ки МОА ва судҳои дигар таъин кардаанд, маҳкум карда мешаванд, дар ҳолате, ки агар қонун иҷозат диҳад.

МОА бояд тақроран тавассути таҳримҳои зиёди якхела маҳкум карда нашавад. Вақте ки МОА шахси масъули зараровардари маҳкум мекунад, он шахс наметавонад якчанд маротиба барои пардохти ҳамон миқдор ҳукм гирифта шавад.

Аз тарафи дигар, вақте ки МОА рафтори ношоистаро бо ҷарима муҷозот мекунад, қонун бояд имкони таъини ҷазои дигарро барои ҳамон далелҳо ба таври ҷиддӣ ба танзим дарорад. Ин метавонад ҳолате бошад, ки таҳримҳо ҳадафҳои мухталиф доранд. Ҳамин тариқ, қонунҳои ҳар як кишвар ё қонуне, ки МОА-ро танзим мекунад, бояд пешбинӣ кунад, ки оё ҷамъоварии таҳримҳои мухталиф барои як қонуншиканӣ иҷозат дода мешаванд ё манъ карда шудаанд (*non or ne bis in prinsipem idem*).

Ин принцип бо салоҳияти ҳуқуқи МОА робитаи зич дорад.

5

ПРИНЦИПҲОИ УМУМИИ МАРБУТ БА САЛОҲИЯТҲОИ ҲУҚУҚӢ
ДАР ҶАЪОЛИЯТҲОИ МОА: ТАЪТИБОТИ САЛОҲИЯТИ ҲУҚУҚӢ

Ин принципҳо, гарчанде ки баъзан ба заминаи меъёрӣ асос ёфтаанд, аммо танҳо ё тақрибан ба амалияи МОА-и салоҳияти ҳуқуқӣ вобастагӣ доранд.

НАЗОРАТИ СИФАТ

Принцип 10: МОА бояд кафолати салоҳияти ҳуқуқиро диҳад, ки тавассути низоми муассир ва муназзами сифат тартиботи назорати ҳуқуқиро таъмин кунад.

Ба ҷавобгарӣ кашидани шахсе, ки қонунан ҳисоботдиҳанда мебошад, таҳримоте, ки дар натиҷаи он ба амал омада метавонанд, аҳамияти ҳалқунандаи назорати сифатро асоснок мекунад. Ин назорати сифат ба риояи қонунияти мурофиаи судӣ дахл дорад. Онро тавассути истифодаи раванди мувофиқи қарорҳои судӣ, ба монанди коллегиялӣ, даҳолати прокурор ва воситаҳои ҷимоя, махсусан шикоятҳо, ба даст овардан мумкин аст. Он инчунин бояд кафолат диҳад, ки тӯл кашидани тартибот оқилона аст, ки [нигаред ба 5.2.] амалҳои зарурӣ дар давоми дастур иҷро шудаанд ва танҳо амалҳои зарурии мурофиавӣ истифода шудаанд. Ҳисоботи солона оид ба салоҳияти ҳуқуқӣ ба Парламент ва шаҳрвандон бо назорати сифати МОА мувофиқат мекунад. Ин принцип ҳам барои фаъолияти аудиторӣ ва ҳам барои салоҳияти ҳуқуқӣ маъмул аст; аммо, он бояд барои фаъолияти тобеият мувофиқ бошад. Сифати ҳама салоҳияти ҳуқуқӣ бо тамоми ҷараёни бояд комилан кафолат дода шавад: назорати сифат бояд пеш аз, дар вақти салоҳияти ҳуқуқӣ ва баъд аз он амалӣ карда шавад ва ба қадри имкон баррасиҳои мустақилро дар бар гирад. Агар ҷонибҳо дар парванда нотавонии ўро исбот кунанд, барои қанор гузоштани ҳукм таъкид карда метавонанд.

Қарор дар муҳлати одилона

Принсипи 11: МОА бояд тартиботи салоҳияти ҳуқуқиро дар муҳлати одилона ба анҷом назерад.

Муроғияҳои аз ҳад зиёди тӯлонии судӣ барои амнияти ҳуқуқӣ ва шахсони масъул зараровар мебошанд, алахусус агар онҳо дар охири муроғия дар марҳилаи аввал ё шикоят аз ҳама гуна таҳримҳо озод карда шаванд. Талаби анҷом додани муҳлати одилона маънои онро дорад, ки тӯли муроғия бояд ба мураккабии парванда мутаносиб бошад. Агар парванда душвор бошад, раванд метавонад, тӯлонитар шавад. Дар акси ҳол, он бояд ҳарчи зудтар анҷом дода шавад.

Тартиб бояд бо истифода аз воситаҳои мувофиқ ва муосир бо назардошти коҳишёбии давомнокии он нигаронида шудаанд, бояд анҷом дода шавад. Тартиб бо баровардани қарор ба анҷом мерасад, ки он бо айбдоркунӣ ё бемасъулиятии шахсоне, ки тибқи қонун масъуланд ва татбиқи муҷозоти дахлдор хотима меёбад. Ашхосе, ки тибқи қонун масъуланд, ҳуқуқ доранд ҷаброни зиёне, ки дар натиҷаи муроғияи судии хеле тӯлонӣ расонида шудааст, тибқи қонунгузориҳои миллии ҳама ба ҷаббонд.

Ин принсип ҳам барои салоҳияти ҳуқуқӣ ва умуман барои аудит ва ҳам дар доираи салоҳияти фаъолиятҳо маъмул аст, аммо дар ҳолати охир он талаботи ҷиддиро тақозо мекунад, зеро он метавонад боиси татбиқи муҷозот аз ҷониби мақомоти давлатӣ ва зарар ба маблағҳои ҷамъиятӣ ва волоияти қонун гардад.

Иттилоотрасонӣ ба омма

Принсипи 12: МОА бояд кафолат диҳад, ки ҳукмҳо, ба монанди ҳама гуна қарорҳо, бо риояи махфият ва маҳдудияти махфияти аз ҷониби қонун ҳатмӣ, ҳамчунин ҳифзи маълумоти шахсӣ, дар назди мардум оммавӣ карда мешавад.

Тартиби салоҳияти ҳуқуқӣ бояд ба қоидаҳои захиравии танзимкунандаи махфият ё қайду дарҳости иттилооти оммавӣ ва ҳифзи маълумоти шахсӣ мувофиқат кунад, агар махфиятҳои ҷамъиятӣ маҳдудиятҳои онро асоснок накунад.

Принсипи дастрасии оммавии шаҳрвандон ба қарорҳои судӣ аз хусусияти ҳуди фаъолияти салоҳияти ҳуқуқӣ бармеояд. Аз ин рӯ, ин на танҳо ошкорбаёнӣ ҳисоботи аудитро талаб мекунад.